



Elslo (Evergem, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2016K501

December 2016 – januari 2017

ARCHEOLOGIENOTA met uitgesteld traject

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2016

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1 Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1 Administratieve gegevens	5
1.1.2 Juridische context	7
1.1.3 Randvoorwaarden	7
1.1.4 Onderzoekskader	8
1.1.5 Ruimtelijke situering	8
1.1.6 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	10
1.1.7 Archeologisch potentieel	11
1.1.7.1 <i>Methode</i>	11
1.1.7.2 <i>Fysisch geografische situatie</i>	11
1.1.7.3 <i>Bekende archeologische vindplaatsen</i>	11
1.1.7.4 <i>Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader</i>	11
1.1.7.5 <i>Verstoringshistoriek</i>	12
1.2 Assessmentrapport	13
1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	13
1.2.1.1 <i>Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)</i>	14
1.2.1.2 <i>Geologie</i>	15
1.2.1.2.1 Tertiair	15
1.2.1.2.2 Quartair	16
1.2.1.3 <i>Bodem</i>	17
1.2.1.3.1 Bodemtypes	17
1.2.1.3.2 Bodemerosie	18
1.2.1.4 <i>Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop</i>	19
1.2.1.5 <i>Hydrografie</i>	21
1.2.2 Gekende archeologische waarden	22
1.2.2.1 <i>Historisch en cartografisch onderzoek</i>	22
1.2.2.1.1 Historische achtergrond	22
1.2.2.1.2 Historische kaarten	23
1.2.2.1.3 Huidige gebruik en verstoringen	26
1.2.2.2 <i>Beschrijving van de gekende archeologische waarden</i>	29
1.2.2.3 <i>Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader</i>	33
1.3 Conclusie en syntheseplan	33
1.3.1 Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek	34

1.3.2	Samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek	34
Deel 3:	Bibliografie.....	35
Deel 4:	Bijlagen.....	36

FIGURENLIJST (2016K501)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 3: verstoringskaart (bron: Geopunt).....	7
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt)	9
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).....	14
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....	15
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....	16
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).....	17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016) (bron: Geopunt).....	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt). 19	
Figuur 11: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).....	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt)	23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt)	24
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt)	25
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1917 (Bron: Memorymap - Evergem: 20-14SW-2-0317).....	26
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt)	27
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt)	27
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	28
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt)	28
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).....	29
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 t.a.v. zijn cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal)	33
Figuur 23: Synthesepan.....	34

TABELLENLIJST (2016K501)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	5
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	13
Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.....	26
Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI.	29

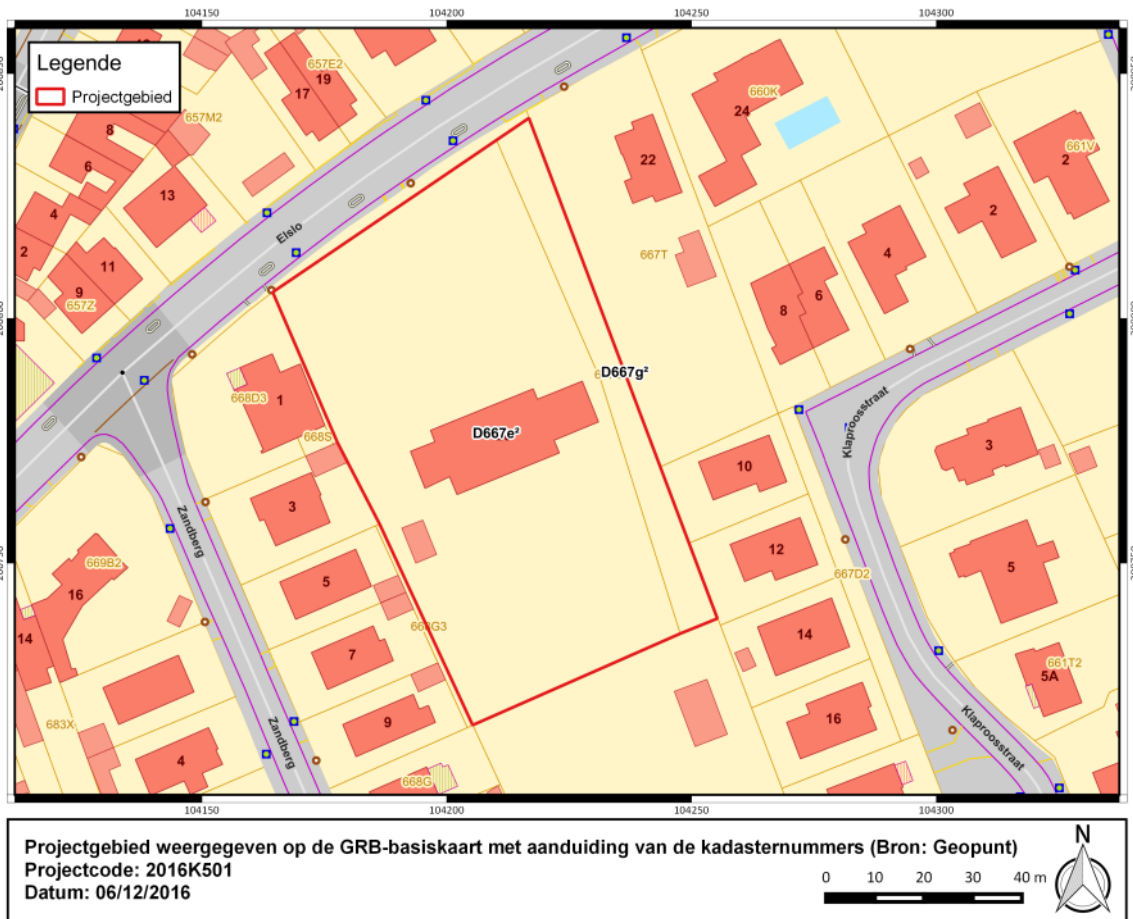
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

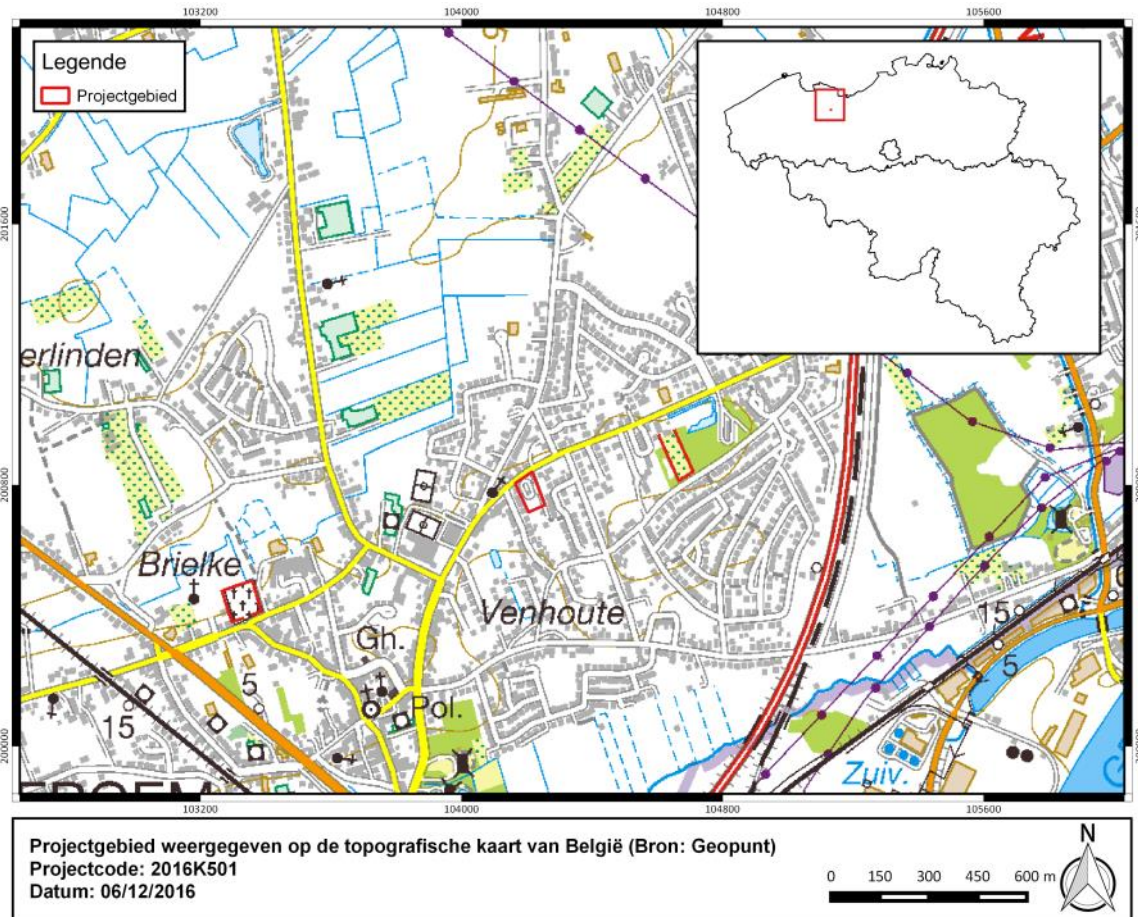
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) Projectcode	2016K501	
b) Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan	/	
c) De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Janiek De Gryse OE/ERK/Archeoloog/2015/00043	
d) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Evergem
	Deelgemeente	
	Postcode	9940
	Adres	Elslo
	Toponiem	Elslo
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 104125 Y _{min} = 200712 X _{max} = 104323 Y _{max} = 200849
e) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Evergem; 2 ^e Afdeling, Sectie D, nr. 0667 ^{e2} , 0667g ² Figuur 1	
f) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
g) De begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek	December 2016 – januari 2017	
h) De relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed die van toepassing zijn op het onderzochte gebied, de eventuele archeologische site en het onderzoek zelf	Bureauonderzoek	
i) Overzichtsplan met afbakening van verstoorde zones	Figuur 3	



Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt)



Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt)



Figuur 3: verstoringskaart (bron: Geopunt).

1.1.2 Juridische context

Het projectgebied bevindt zich volgens het gewestplan binnen een zone bestemd als woongebied. Bovendien situeert het plangebied zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch in een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 6001m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.1.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning. Het perceel is op heden bebouwd, waardoor een proefsleuvenonderzoek niet zou kunnen uitgevoerd worden zonder de

sloop van het gebouw, wat op zijn beurt ook slechts kan na het verkrijgen van een vergunning met opname van de nieuwbouw.

De aanvrager is bovendien nog geen eigenaar is van het perceel, gezien het terrein met opschortende voorwaarde voor het verkrijgen van een vergunning werd aangekocht.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.1.4 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van commerciële ruimten en twee appartementen. Het projectgebied wordt in deze studie projectgebied Elslo Evergem genoemd.

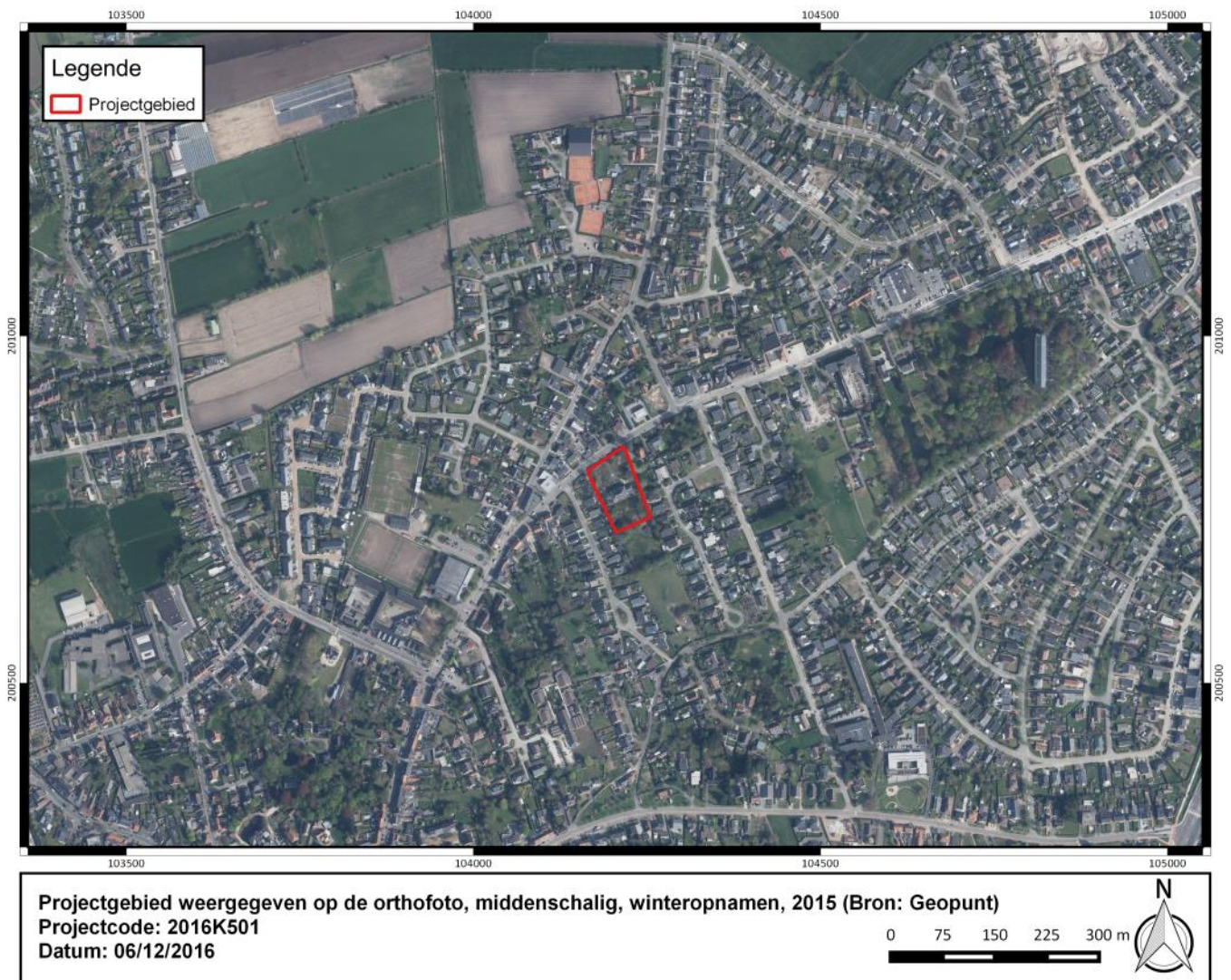
Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Binnen de grenzen van het plangebied werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

1.1.5 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Evergem, in het noorden van de provincie Oost-Vlaanderen. Evergem ligt ten noordwesten van Gent en aan de Gentse kanaalzone. Het onderzoeksterrein wordt omgeven door de Klaproosstraat, Elslo, Zandberg en Venhoute. De dorpskern van Evergem situeert zich ca. 1 km ten zuidwesten.



Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt)

1.1.6 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

- Afbraak eengezinswoning met oprit en terrassen.
- Bouw van commerciële ruimtes en 2 appartementen
- Volledige funderingsplaat op volle grond 2311m² (diepte plaat op ca. 70cm, vorstranden op diepte ca. 110cm, diepte liftput op ca. 205cm)
- Tellerlokaal (los volume) van 12.5m² op volle grond (diepte plaat op ca. 40cm)
- Parking ca. 2470m² (asfalt of waterdoorlatende klinkers diepte ca. 55cm)
- Overige groenzones ca. 1207m² worden voorzien van bodembedekkers en bomen
- Oppervlakte totaal: 6001 m²

1.1.7 Archeologisch potentieel

1.1.7.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.1.7.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.1.7.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.1.7.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)
- Topografische kaart (1917)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.1.7.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.2 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

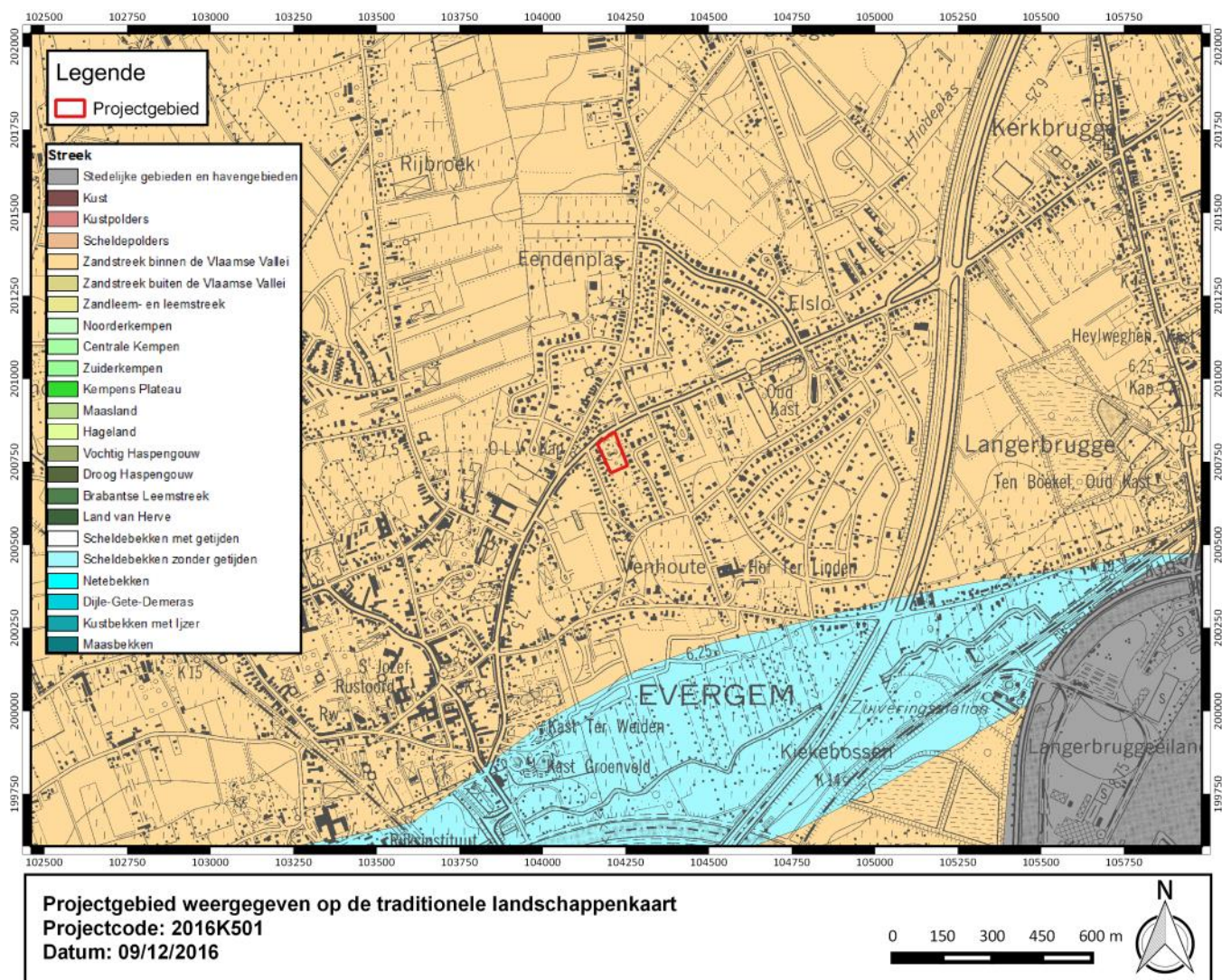
1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Traditionele landschappenkaart	Zandstreek binnen de Vlaamse Vallei
Tertiair	Lid van Oedelem (Fm Aalter)
Quartair	Type 13: getijdenafzetting/fluviatiele afzetting/eolische afzetting
Bodentypes	OB, Zbg
Potentiële bodemerosie	Verwaarloosbaar
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Gemiddelde hoogte ca. 7,5 m TAW, vlak reliëf
Hydrografie	Bekken van de Gentse kanalen (Burggravenstroom) Rivieren: Hindeplas, Vossart, Ringvaart om Gent, Agterstege en Nieuwe Kale

1.2.1.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied is gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei.



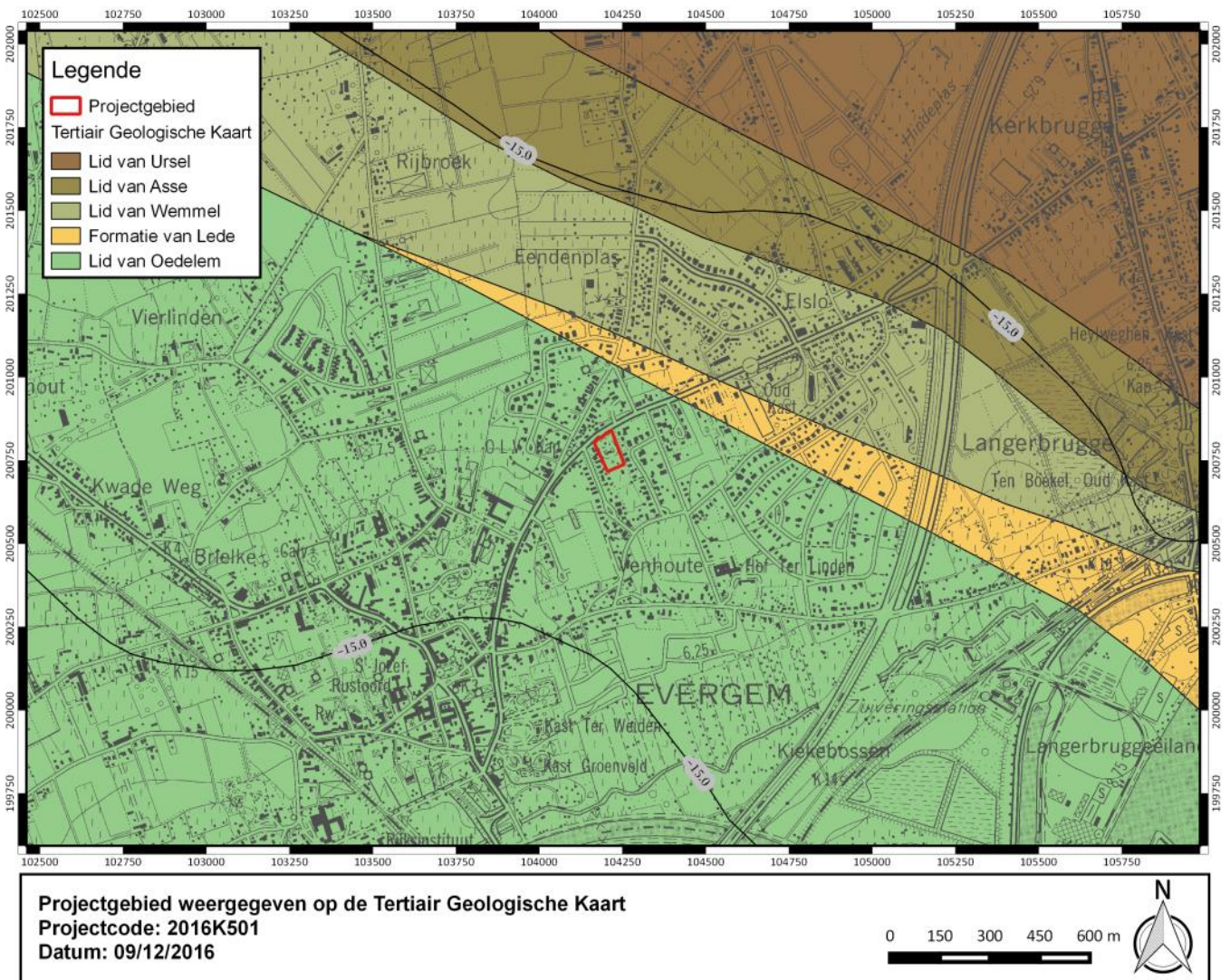
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).

1.2.1.2 Geologie

1.2.1.2.1 Tertiair

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Oedelem (Formatie van Aalter).

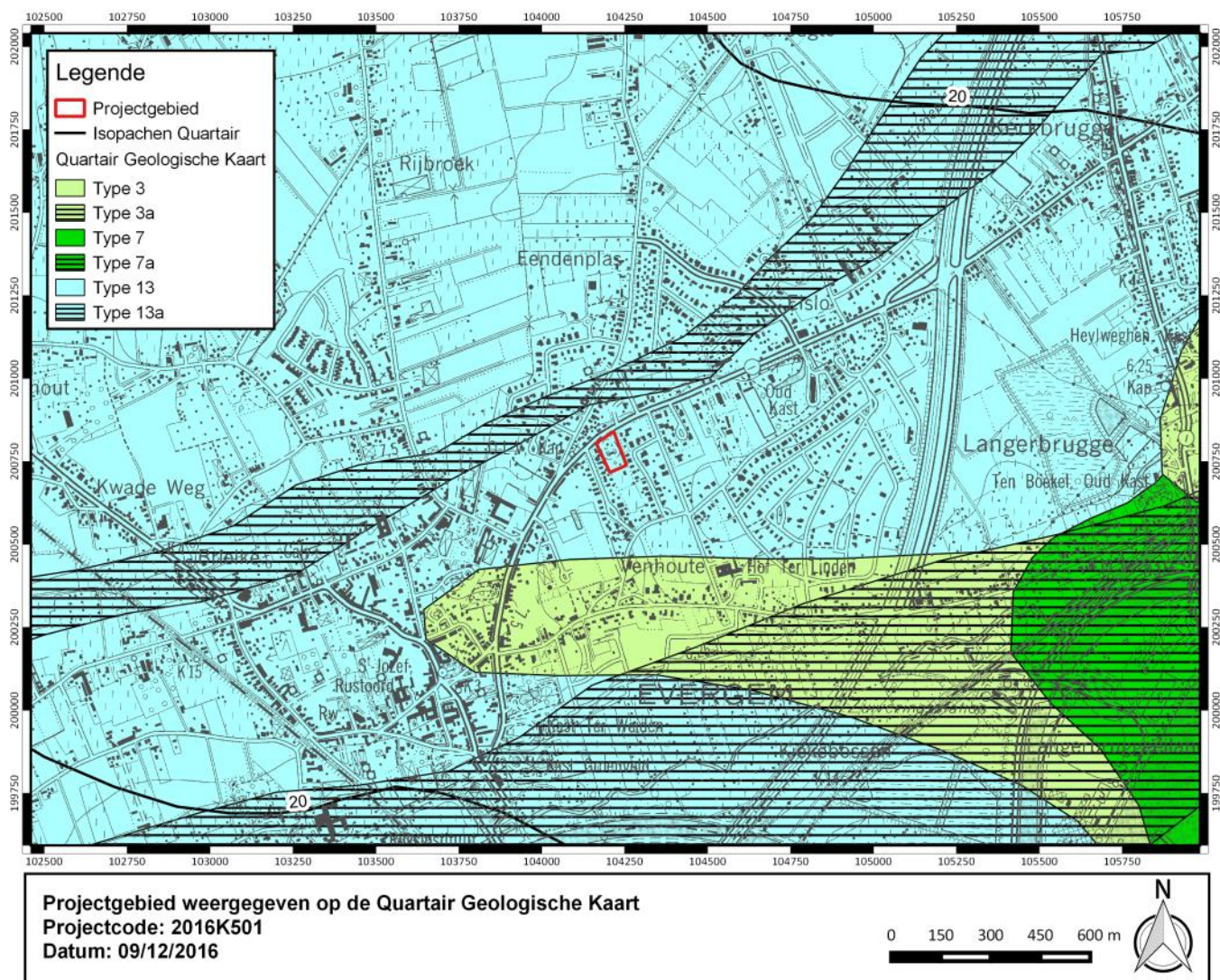
De Formatie van Aalter bestaat uit hoofdzakelijk ondiep-mariene of kustnabije zandige sedimenten. Het Lid van Oedelem is het jongste lid van de Formatie van Aalter. Het is een grijs fijn zand dat bovenaan sterk fossielhoudend is. Drie niveaus met kalkzandsteenbanken kunnen voorkomen. De sedimentatie vond plaats in distributiegeulen in een wadden- of riviermondingsomgeving tot lagunaire omstandigheden.



Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.2.1.2.2 Quartair

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 13**. Dit type bestaat uit een basislaag van getijdenafzettingen (marien en estuarien) van het Eemiaan. Deze wordt gevolgd door een fluviale afzetting van het Weichseliaan. De top bestaat uit een eolische afzetting (zand tot silt) van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Binnen deze eolische afzetting kunnen eventueel hellingsafzettingen voorkomen.

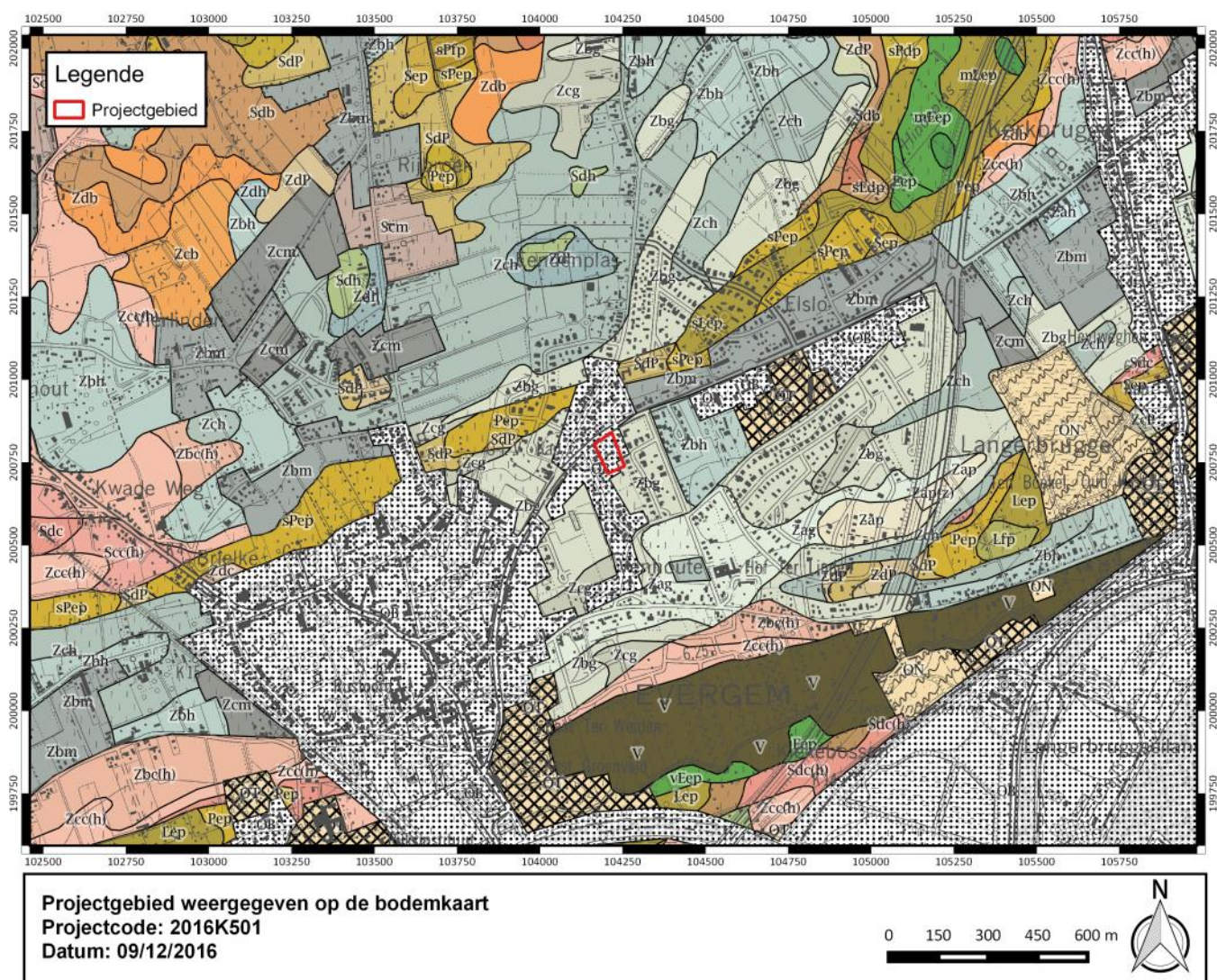


Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.2.1.3 Bodem

1.2.1.3.1 Bodemtypes

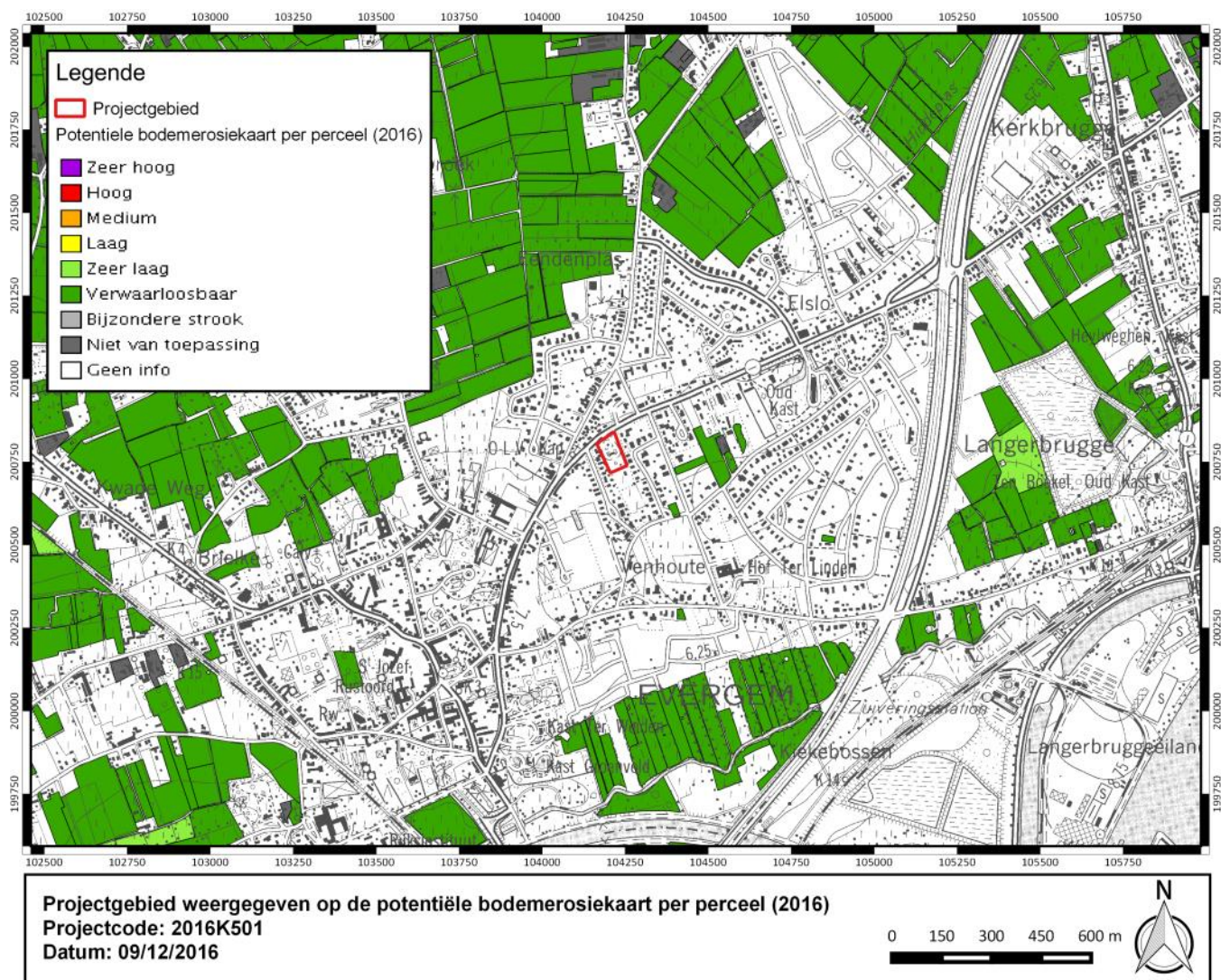
Het grootste deel van het projectgebied is gekarteerd als het bodemtype **OB**. Dit is een bebouwde kunstmatige grond waarbij de natuurlijke bodemopbouw mogelijks sterk verstoord is. Een klein deel van het projectgebied (de zuidoostelijke hoek) ligt in het bodemtype **Zbg** en is een droge zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizon. De bodem komt voornamelijk voor in vlakke streken. De bouwvoor is ongeveer 25 cm dik en rust op een E-horizont. De Podzol B is vaak verkit. Indien er sterke ontbossing heeft plaatsgevonden is de bovengrond sterk herwerkt en verweerd wat resulteert in een sterk gevlekte oppervlakkige humushorizont. Onder bos is de bovengrond heterogeen en humusarm. Roestverschijnselen komen voor vanaf 90 tot 120 cm.



Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).

1.2.1.3.2 Bodemerosie

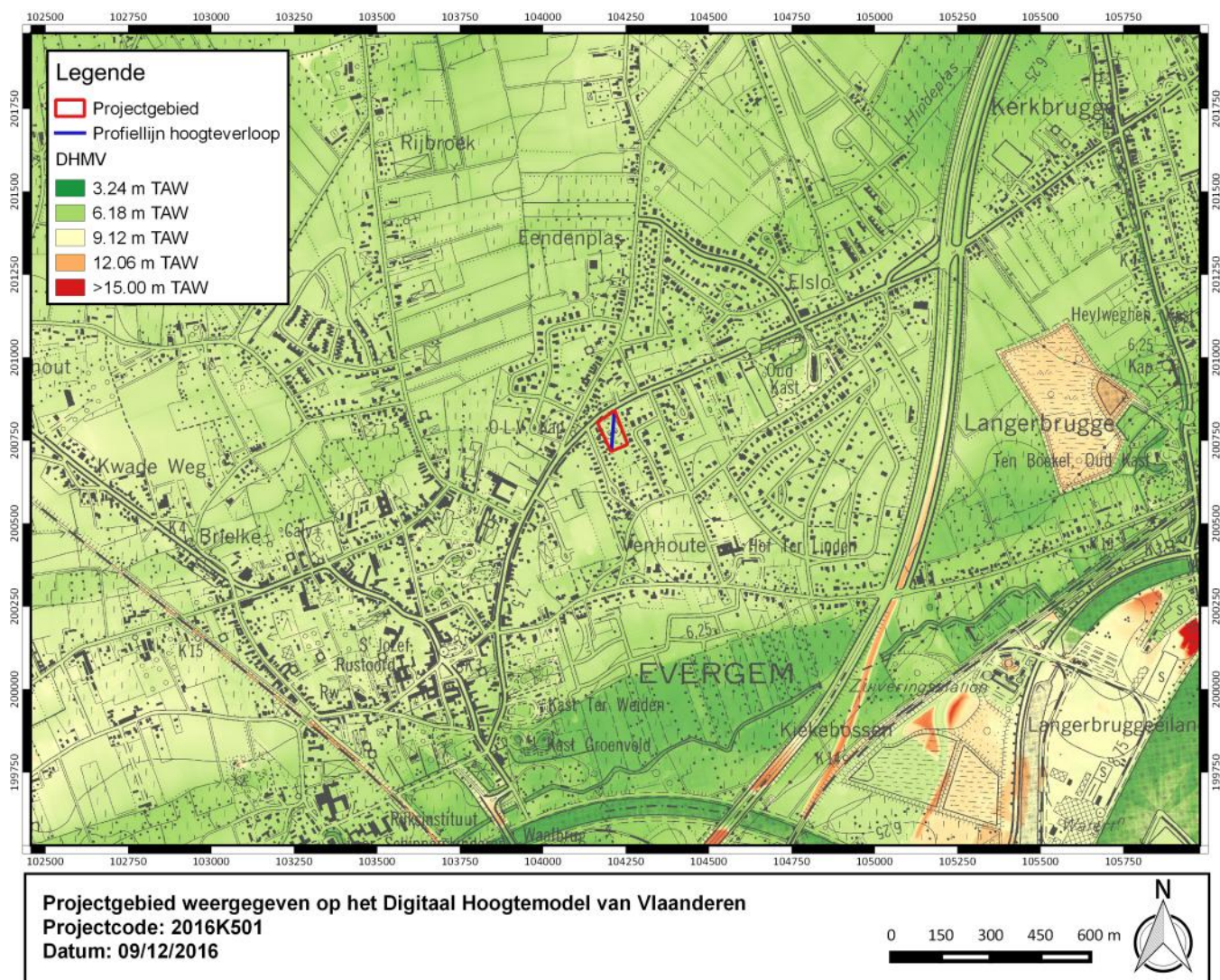
Er is geen potentiële bodemerosie gekarteerd binnen het projectgebied. Kijkende naar alle omliggende percelen zijn deze gekarteerd als verwaarloosbaar. Er wordt dus verondersteld dat de potentiële bodemerosie binnen het projectgebied mag gezien worden als verwaarloosbaar.



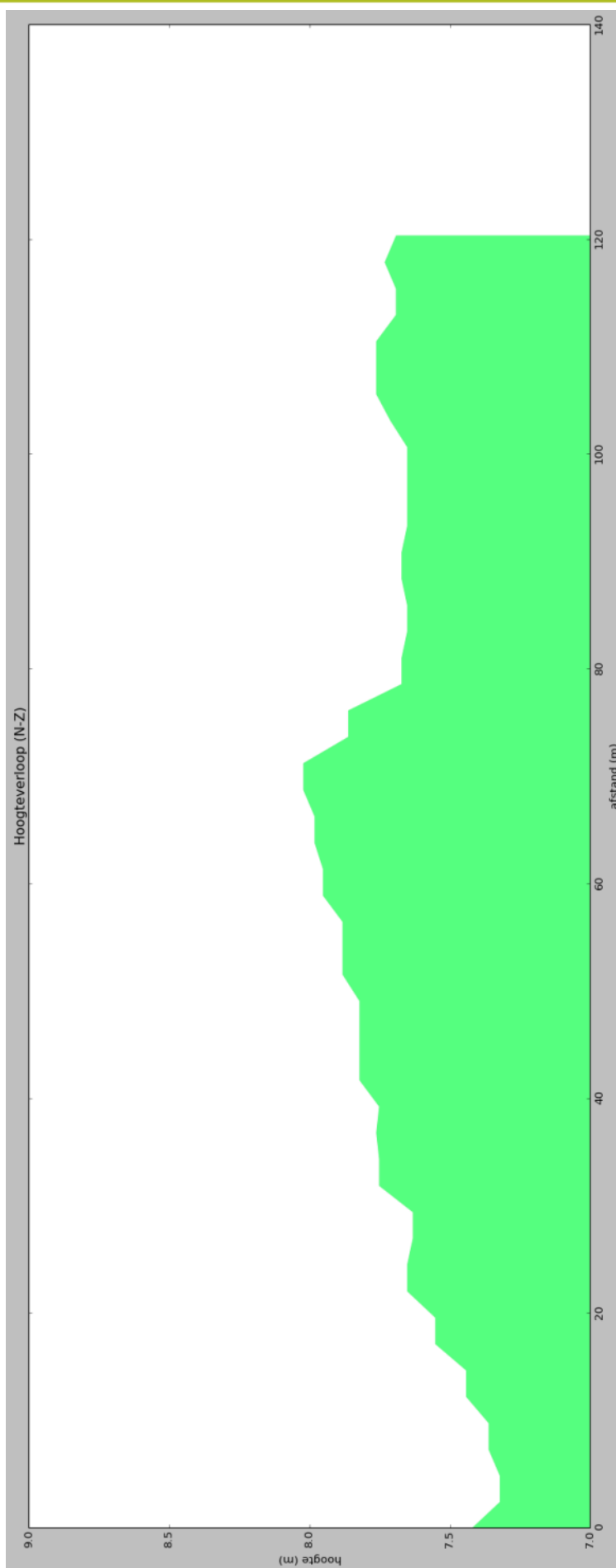
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016) (bron: Geopunt).

1.2.1.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

Het projectgebied is gelegen in een vlak reliëf op een hoogte van ca. 7,5 m TAW. Het vlakke landschap heeft de kenmerken van een oud alluviaal gebied.



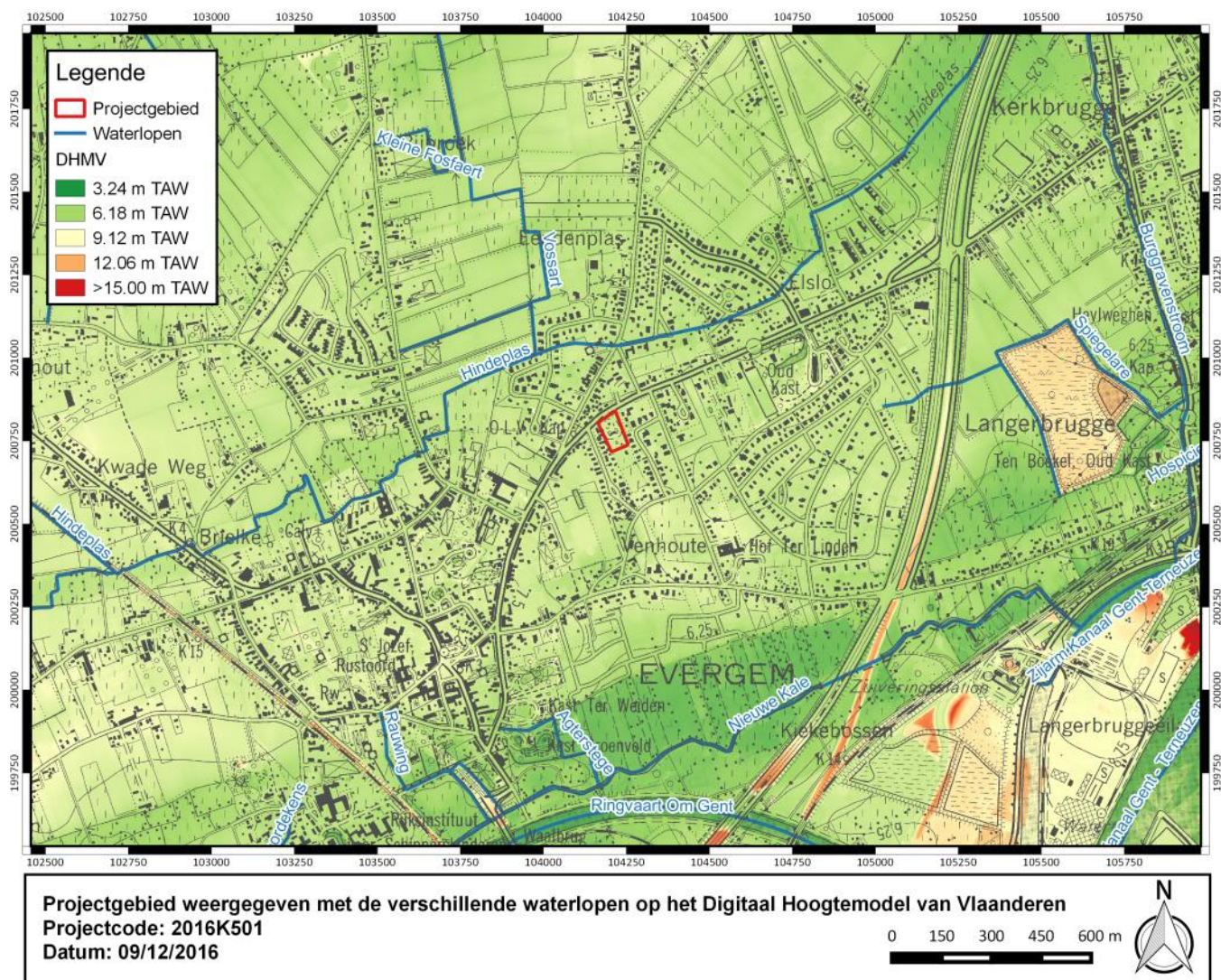
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).



Figuur 11: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

1.2.1.5 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het Bekken van de Gentse kanalen (deelbekken: Burggravenstroom). Aan de noordzijde stroomt de Hindeplas en de Vossart terwijl naar het zuiden toe de Ringvaart om Gent aanwezig is met de Agterstege en de Nieuwe Kale.



Figuur 12: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

1.2.2 Gekende archeologische waarden

1.2.2.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.2.2.1.1 Historische achtergrond

Archeologische onderzoek via luchtopnamen, veldprospecties en opgravingen wijzen op een oude bewoning in Evergem. Grafmonumenten en sporen van zowel prehistorische en Romeinse nederzettingen werden op het grondgebied van de gemeente aangetroffen. Langs de hoger gelegen zandrug langsheen de Kale werden sporen teruggevonden die dateren uit het Epipaleolithicum en het Mesolithicum. Door luchtfotografische prospecties werden grote circulaire structuren ontdekt. Vermoedelijk wijzen deze structuren op kringgreppels van afgevlakte Bronstijd-grafheuvels. Ter hoogte van Vierlinden werd tevens een Gallo-Romeinse nederzetting (IA- III) opgegraven.

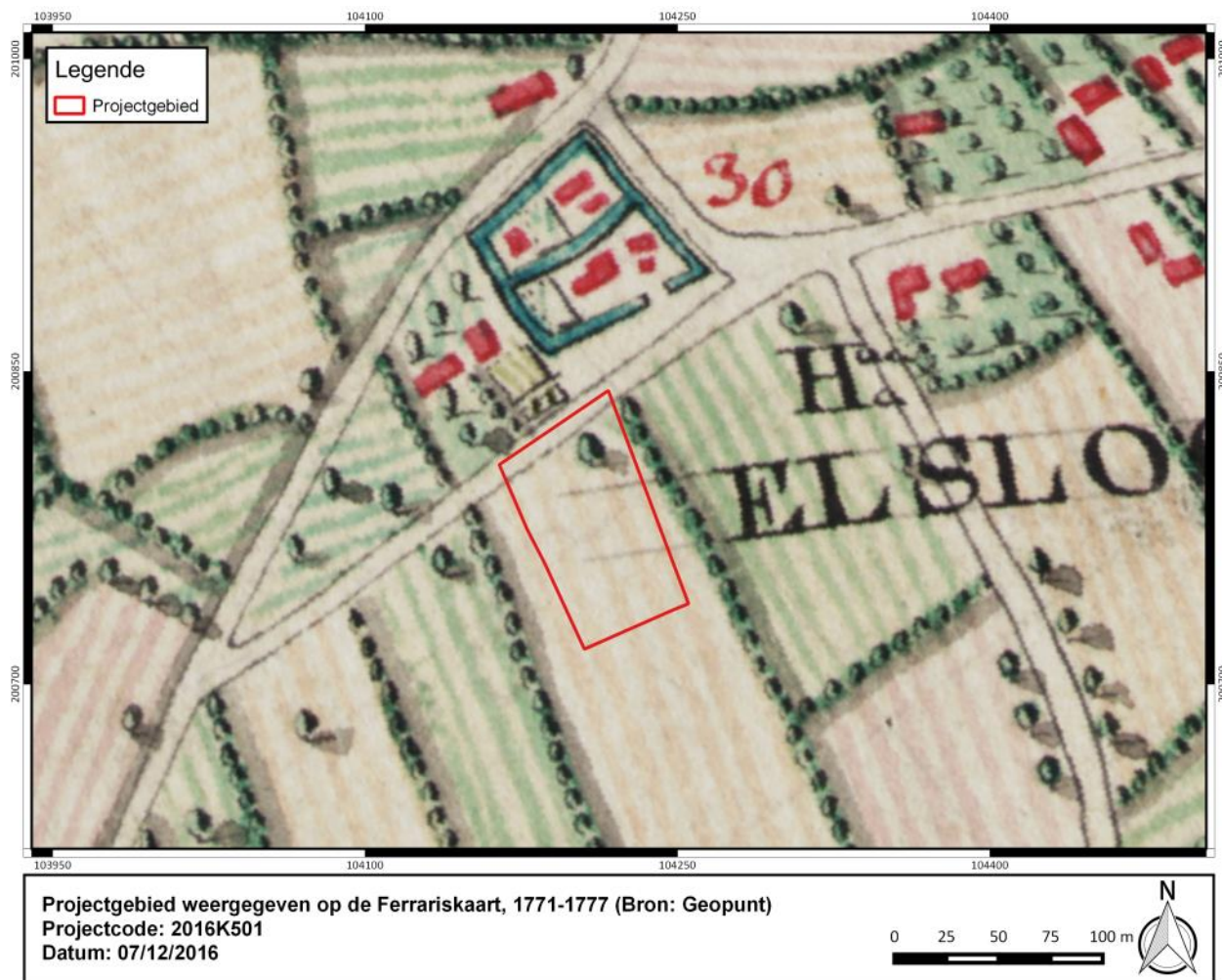
De eerste vermelding van Evergem was in een oorkonde uit 966. Etymologisch verwijst de naam naar een Frankische nederzetting. Evergem ressorteerde onder de fiscus Marca, in de 10^{de} eeuw behorend tot de Sint-Baafsabdij. De heren van Dendermonde werden als voogden van Evergem aangesteld na de invallen van de Noormannen, hoewel het gebied tussen het dorpscentrum en Doornzele onder rechtstreekse controle van de abten van Sint-Baafs bleef. De eerste ontginningen vonden vermoedelijk plaats in de 11^{de} eeuw en strekten zich uit ten westen (Belzele). Vanaf eind 12^{de} eeuw nam de tweede ontginningsfase aan ter hoogte van Wippelgem/Kerkbrugge. De heren van Evergem lieten in de 12^{de} eeuw een versterkte burcht bouwen nabij de Kale.

Zoals de meeste gemeenten rond Gent werd Evergem geteisterd door opstanden en veldslagen in 1325, 1380, 1452 en 1488, onder Karel V en gedurende de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). De gemeente werd tevens zwaar getroffen tijdens de Franse veroveringstochten (1658-1715). Na de vele jaren van terreur kwam er vanaf de eerste helft van de 18^{de} eeuw een periode van relatieve welvaart. Dit resulteerde in een bevolkingstoename en een verkleining van de ruimte tussen de gehuchten van de gemeente. Daarnaast kozen veel welgestelde burgers uit de Gentse binnenstad gedurende het Ancien Régime voor het nabijgelegen Evergem als buitenverblijf. Vaak was hier een boerderij aan verbonden die tevens werd verzorgd door een pachter. Door de eeuwen heen waren verscheidene pachtgoeden verspreid over het landschap van Evergem. Mogelijks moet het ontstaan van het leengoed 'In het Torenken', - dat nabij het projectgebied gelegen is- binnen deze historische context gesitueerd worden.

Door de industrialisering van Gent, gedurende de 19^{de} eeuw, worden ook in Evergem wegen verhard, spoorwegen aangelegd en fabrieken opgericht. De belangrijke industriële vestigingen in Evergem concentreren zich op de oever van het Kanaal Gent-Terneuzen en aan de Gentse Ringvaart. Het noordoostelijk deel van Evergem heeft grotendeels zijn landelijk karakter weten te behouden.¹

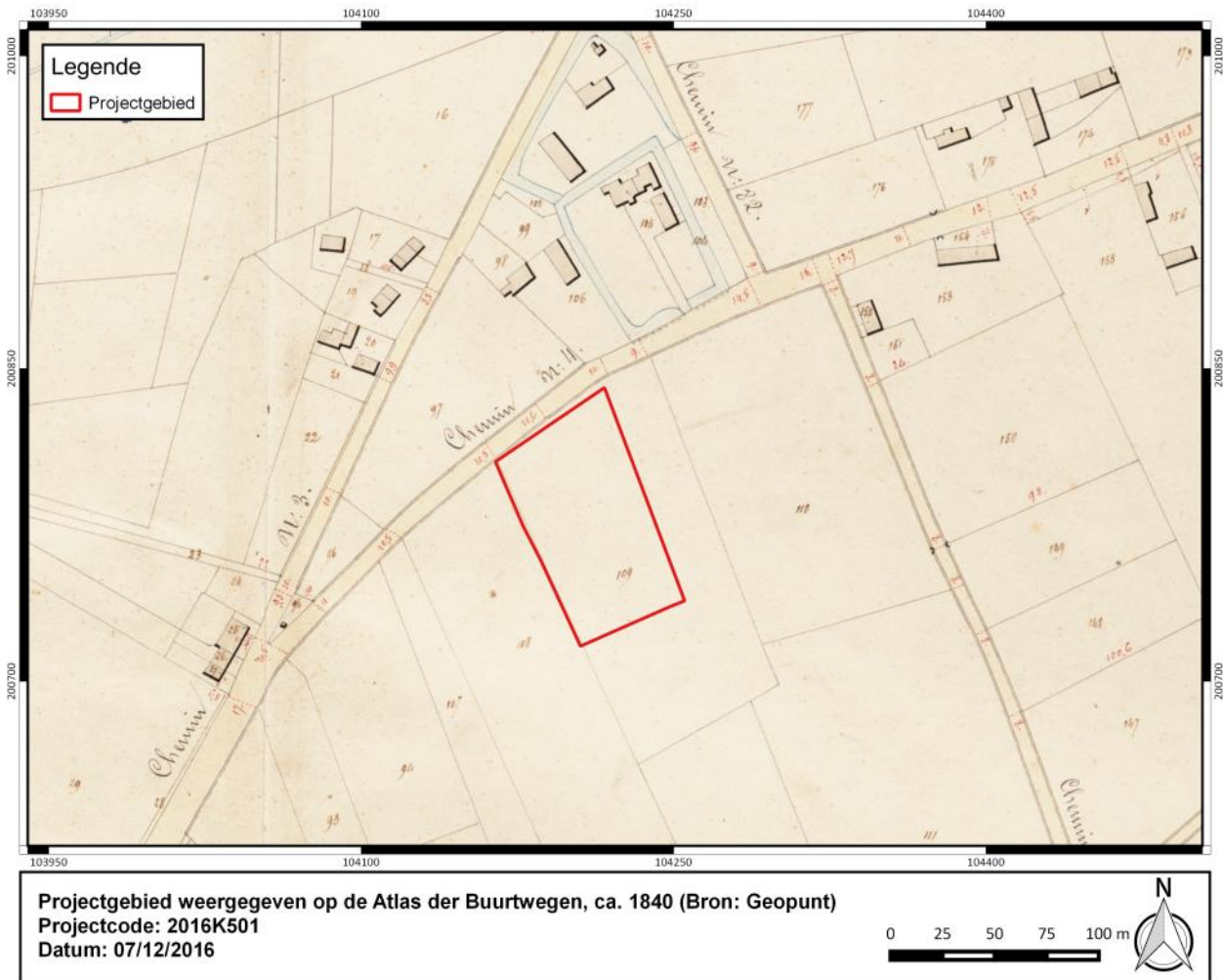
¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Evergem, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121317> (geraadpleegd op 7 december 2016).

1.2.2.1.2 Historische kaarten



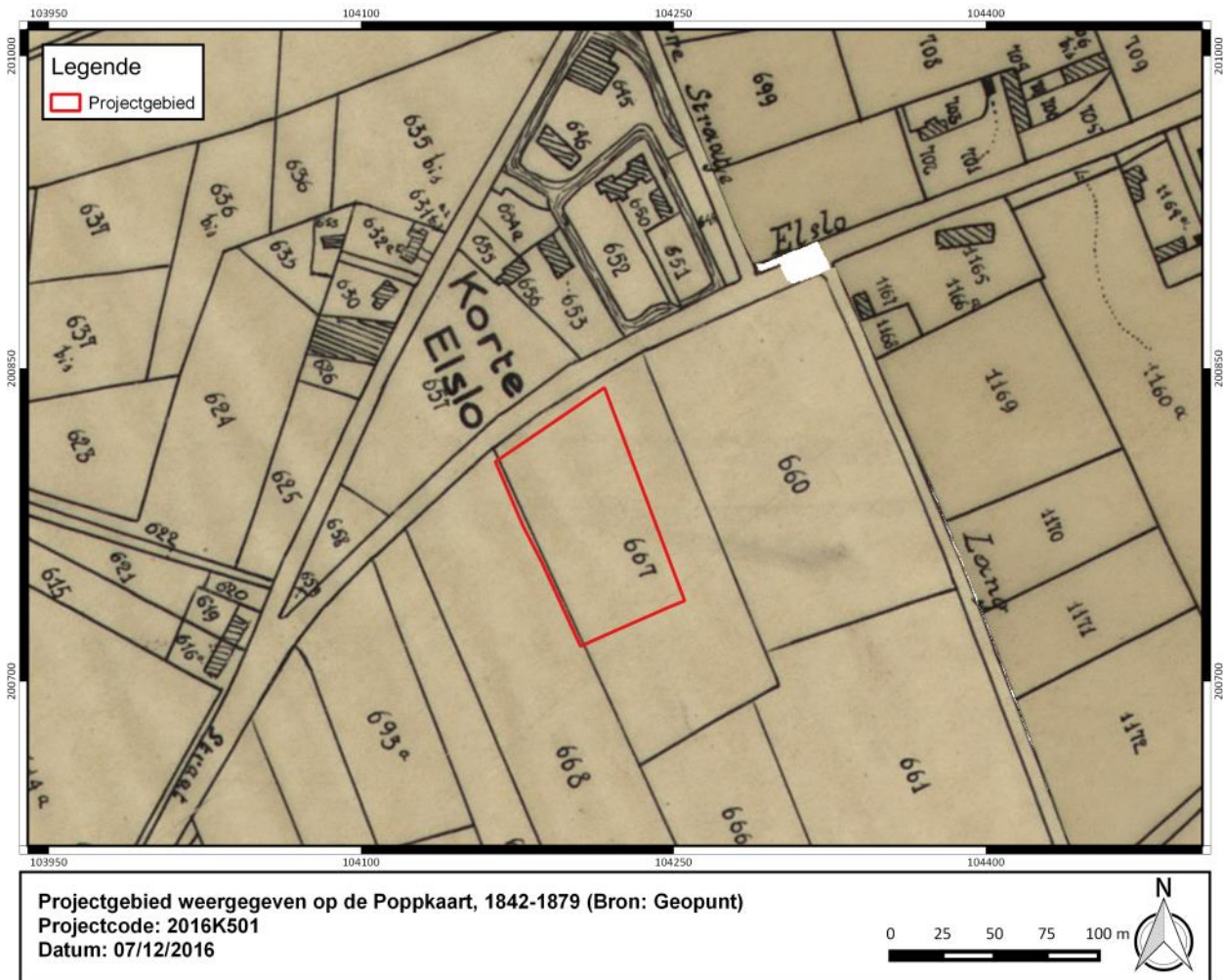
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt)

Er is geen bebouwing zichtbaar binnen het projectgebied. De situatie op jongere kaarten indachtig, situeert het onderzoeksterrein zich net iets zuidelijker dan weergegeven op de Ferrariskaart. Het noordelijk deel van het onderzoeksterrein grenst bijgevolg aan een weg, waarvan het tracé overigens veel gelijkenissen vertoont met de huidige Elslo. Ook het tracé van de Koestraat, Kleine Koestraat en Droogte is reeds duidelijk waarneembaar. De locatie is gelegen in het gehucht Elsloo. Net ten noorden van de locatie ligt een samenstel van gebouwen met omgrachting. Dit is het omwalde goed 'In het Torenken', dat vermoedelijk dateert uit de 18^{de} eeuw. In de 18^{de} eeuw was dit een lusthuis. Begin 19^{de} eeuw werd het goed bewoond door brandewijnstoker J. Pulinckx en in 1845 werd het de brouwerij van H.C. Cauwe-Tayar. Thans situeert zich hier een grotendeels vernieuwde villa.



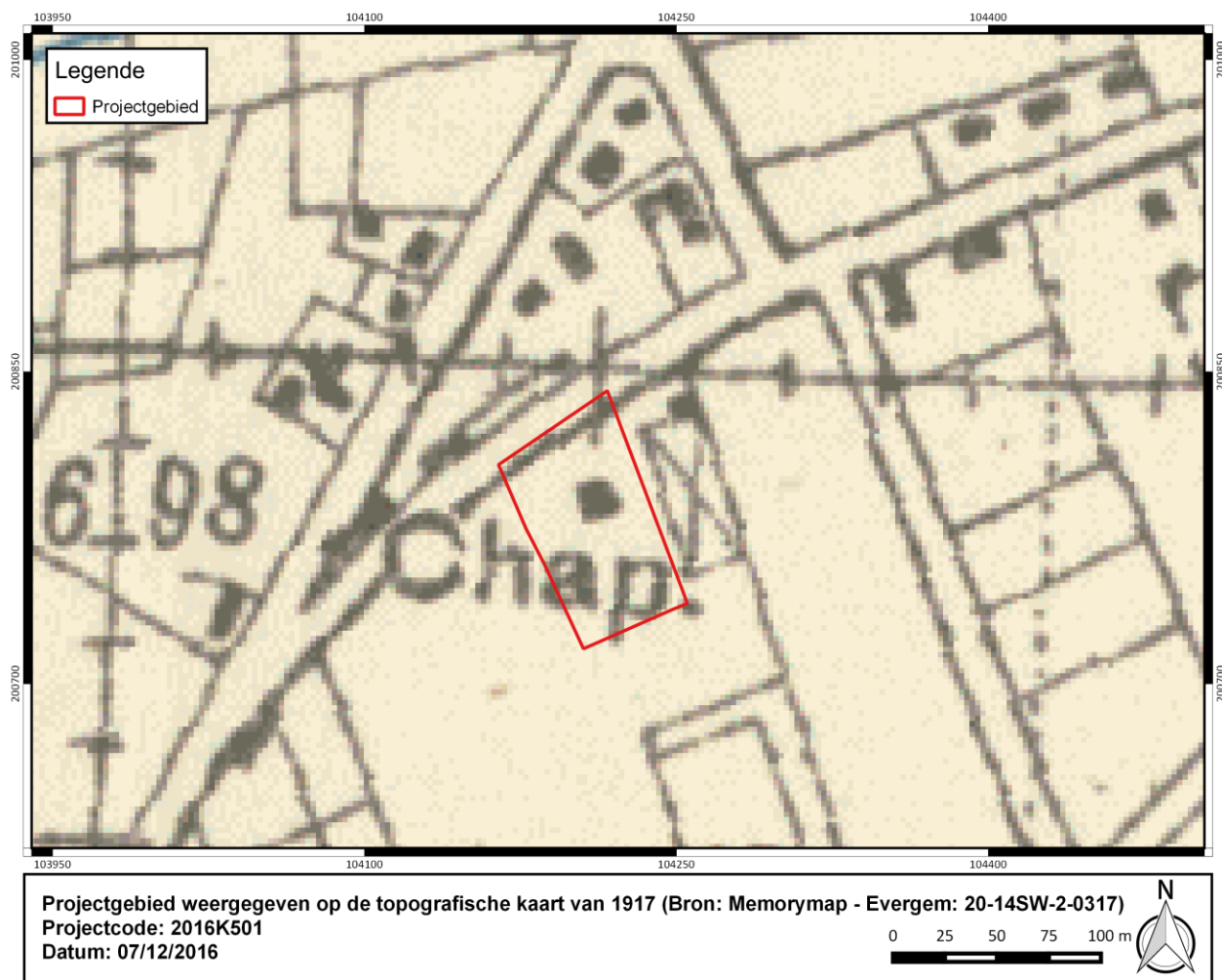
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt)

Er is geen bebouwing zichtbaar binnen het onderzoeksterrein. Het noordelijk deel van de locatie grenst aan de huidige Elslo. Ten oosten van de locatie loopt het tracé van de huidige Koestraat. Het tracé van de Zandberg is niet op de kaart weergegeven. Het verloop van 'Droogte' is tevens waarneembaar. Er is een bebouwingsconcentratie ten noorden van de locatie.



Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt)

Er is geen bebouwing binnen het projectgebied. Het onderzoeksterrein situeert zich in het gehucht Korte Elslo. Het tracé van de Elslostraat is duidelijk waarneembaar. De straat wordt reeds met deze benaming aangeduid. De weg ten oosten van de locatie volgt het tracé van de huidige Koestraat maar wordt op de kaart aangeduid met de benaming Langstraat. De Klaproosstraat en de Zandberg zijn nog niet aangelegd. Er is een concentratie van de bebouwing ten noorden van het onderzoeksterrein. Het goed 'Het Torenken' is op de Popp-kaart weergegeven. De weg ten oosten van dit goed wordt aangeduid met de benaming 'Torre Straatje', refererend naar de naam van dit omwald goed.



Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1917 (Bron: Memorymap - Evergem: 20-14SW-2-0317)

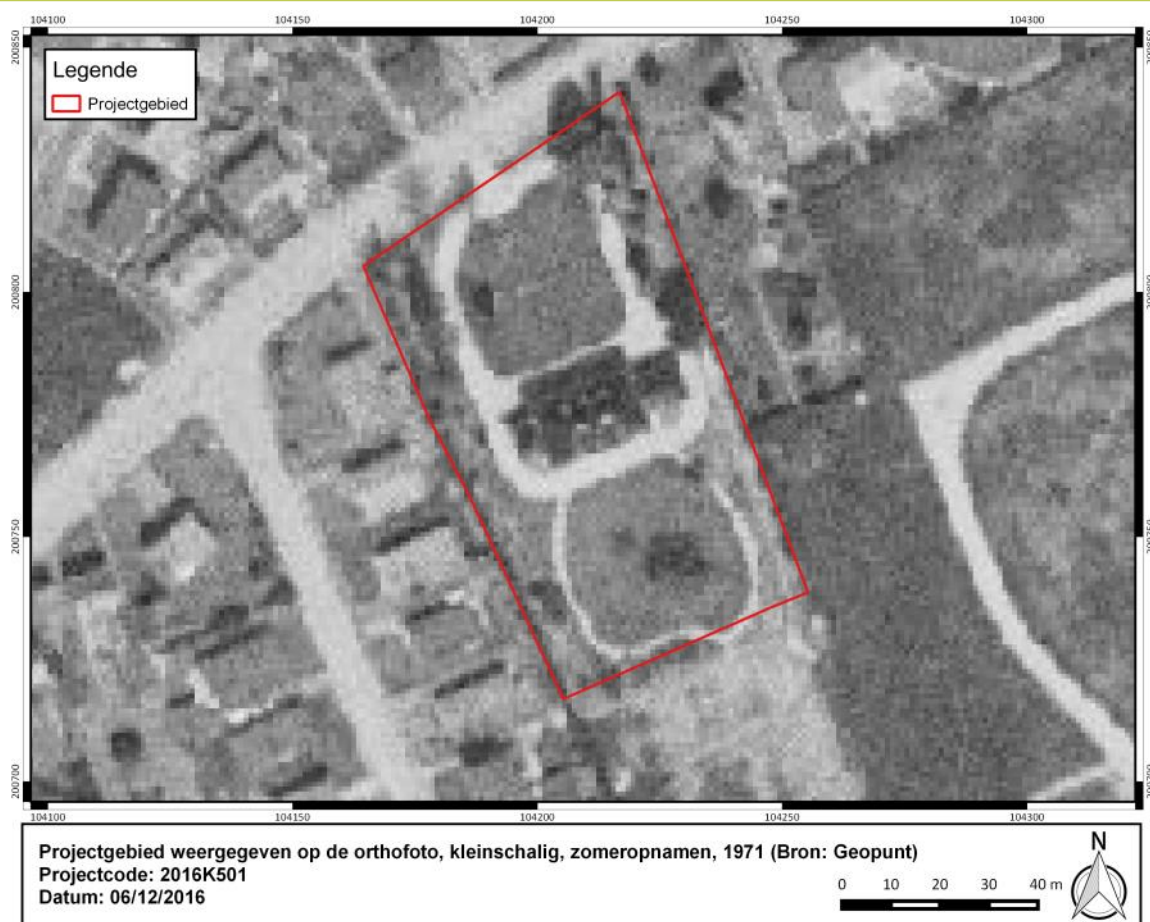
Op de topografische kaart van 1917 is er een vorm van bebouwing waarneembaar centraal in het onderzoeksterrein. Het wegtracé vertoont veel gelijkenissen met het huidige stratenpatroon. De noordzijde van de locatie grenst aan de Elslo. Ter hoogte van de splitsing Elslo-Droogte, staat er een kapel aangeduid. Deze kapel is thans nog steeds aanwezig.

Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

Bron	Jaartal	Historische Situatie
Kaart van Ferraris	1771-1777	Geen bebouwing
Atlas der Buurtwegen	1843-1845	Geen bebouwing
Popp Kadasterkaarten	1842-1879	Geen bebouwing
Topografische kaart	1917	Bebouwing in het centraal deel

1.2.2.1.3 Huidige gebruik en verstoringen

Centraal binnen het onderzoeksterrein situeert zich een rechthoekige eengezinswoning. Rondom de woning zijn terrassen aangelegd. Op de orthofoto van 1971 en 1979 zijn er tevens smalle wegen aangelegd langs de westrand en oostrand van het onderzoeksterrein die de woonstructuur in verbinding brengen met Elslo. Ook ten zuiden van de bewoning zijn er smalle wegen waarneembaar. Vanaf de orthofoto van 2000-2003 is er tevens een verharde oprijweg aangeduid. De wegen in het zuidelijk deel zijn verdwenen. Het overig deel van het onderzoeksterrein bestaat uit grasland en bomen.



Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt)



Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt)



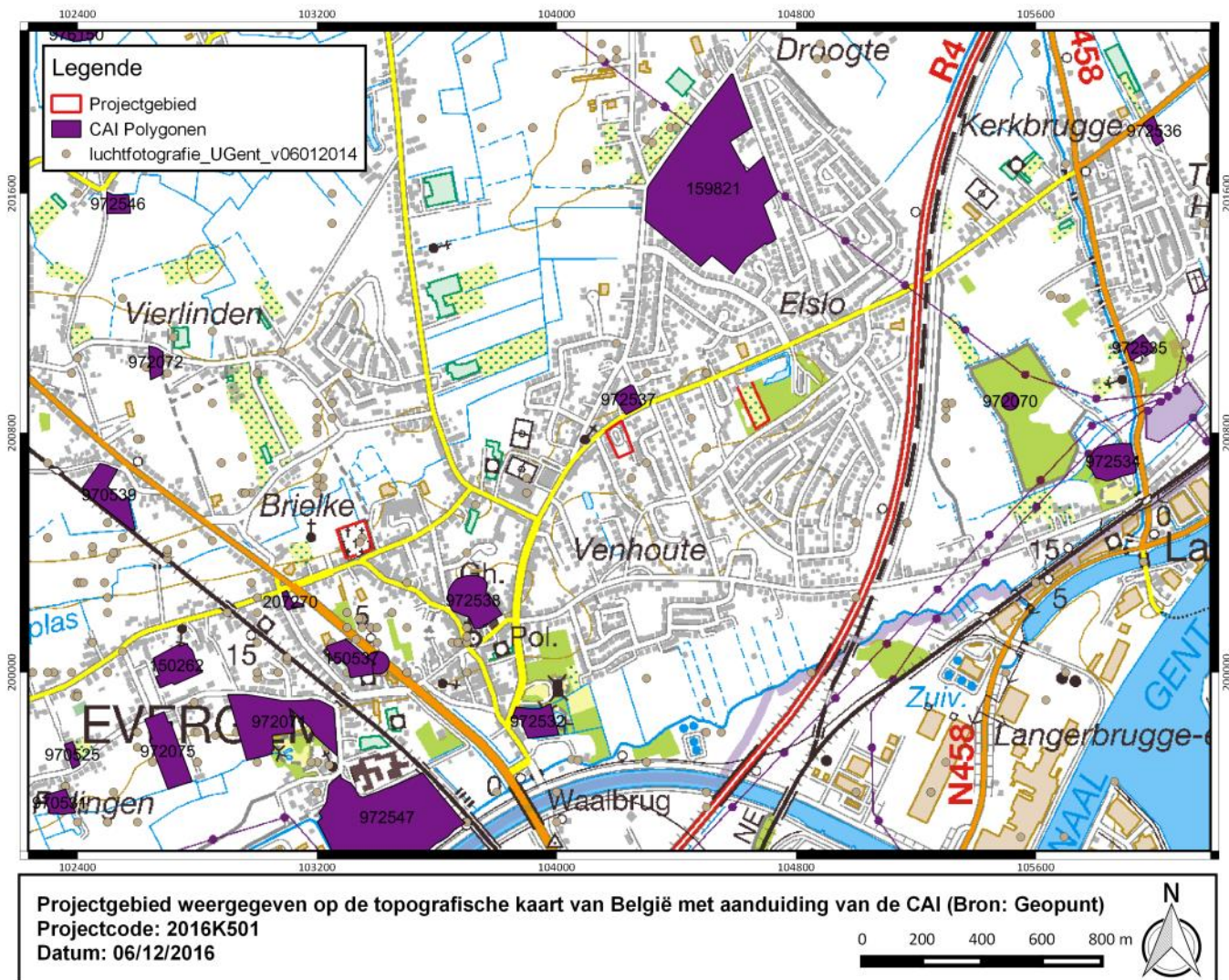
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt)



Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt)

1.2.2.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:



Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt)

Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI.

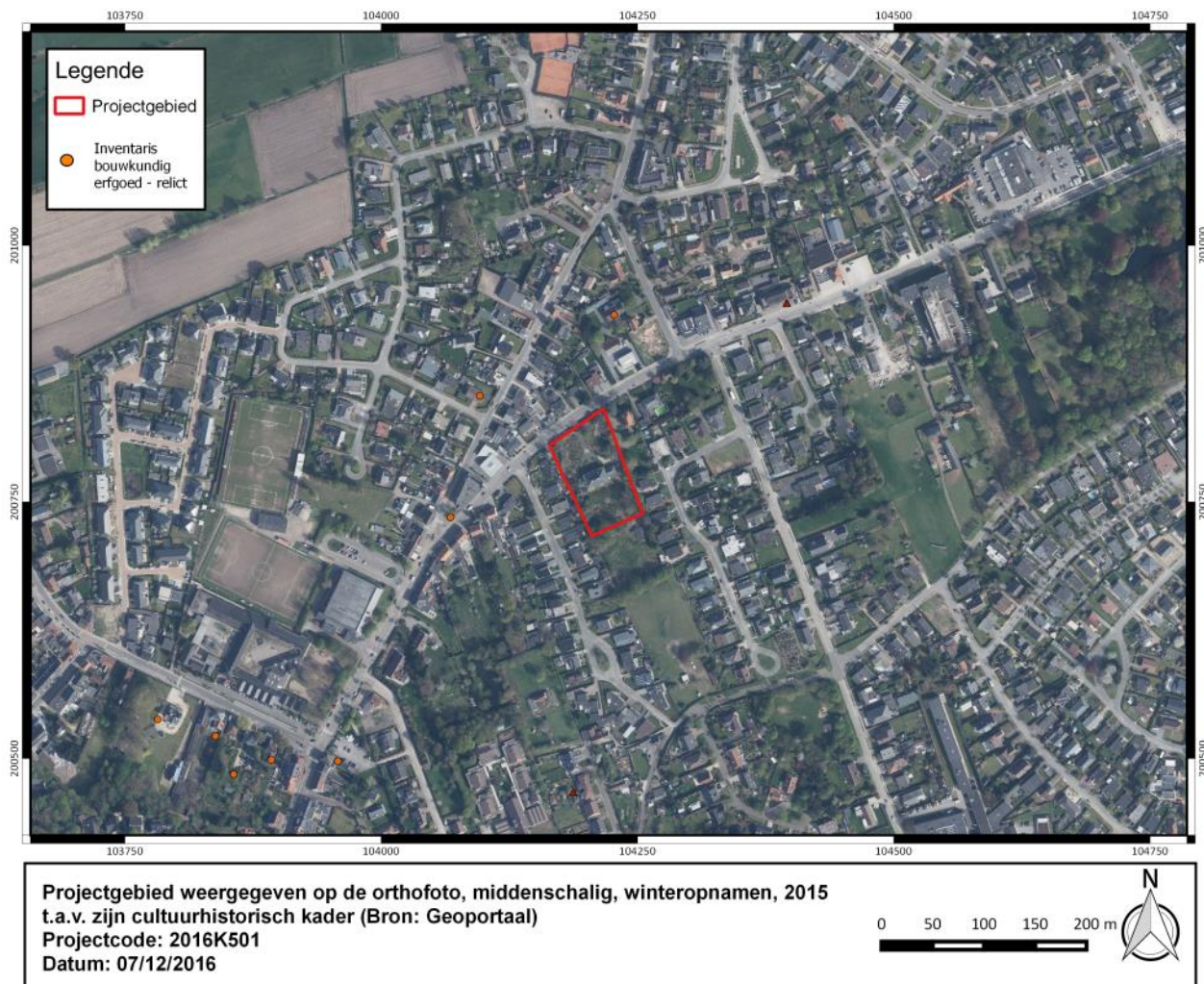
CAI nummer	Omschrijving
972546	Onbepaalde gebeurtenis; NK: 15 meter Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht; gedeeltelijk bewaarde walgrachten Bron: Bouwen door de eeuwen heen, dl 12n4. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Gent Kantons Evergem-Lochristi, p. 36 (94-240)
972072	Opgraving (1982, heemkundige kring van Melle 'De Gonde'); NK: 250 meter Midden-Romeinse tijd: lijnelementen – greppels, concentratie aan paalkuilen, mogelijk nederzetting, keramiek (terra sigilata, terra nigra, gevernist aardewerk, Pompeiaans rood, eifelwaar, dolia, voorraadpotten en een glazen kraaltje) 17 ^{de} eeuw: losse vondst van koperen duit of oord uit 1608; kan in verband gebracht worden

CAI nummer	Omschrijving
	met de bouw van de hoeve. Bron: Deseyn G., Desmet G., Rommelaere J., Verlot M., 1984. Sporen van een Gallo-Romeinse nederzetting te Evergem 'Vierlinden' (opgravingen 1982,1983,1984) in: VOBOV-info 15, p. 14-35
976150	Opgraving (1984, De Meulemeester, J.); NK: 15 meter Onbepaald cirkelvormige structuur met diameter van ongeveer 240 meter, bepaald door perceelsbegrenzing. Bron: De Meulemeester, J. 1984, circulaire vormen in Oost-Vlaanderen, Archaeologia Belgica 259, Brussel.
970539	Veldprospectie + luchtofoto's (1983); NK: 15 meter Onbepaald: prehistorische silex Romeinse tijd: aardewerkconcentratie – terra sigilata, gevernist aardewerk, pompeiaans rood, etc. – vondstenconcentratie van bouw materiaal (tegulaefragmenten, imbrexfragmenten, bakstenen) Bron: Verlot, M. 1984. Archeologisch onderzoek in de gemeente Evergem: prospectie-analyse-synthese. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
207270	Mechanische prospectie (2012); NK: 15 meter Mogelijk 13 ^{de} -14 ^{de} eeuw: Gracht
972538	Indicator; NK: 250 meter Volle middeleeuwen: Versterkt kasteel – kasteel gelegen in dubbele cirkelvormige omwalling; de middelste burcht werd gebouwd door de heren van Evergem. In 1958 in gebruik genomen als gemeentehuis. Bron: Bouwen door de eeuwen heen, dl 12n4. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Gent Kantons Evergem-Lochristi, p. 36 (94-240)
972537	Onbepaalde gebeurtenis; NK: 250 meter 18 ^{de} eeuw: Alleenstaande site met walgracht ; voorheen omwald goed, zogenaamd 'In het Torenke, in 18 ^{de} eeuw een lusthuis. Begin 19 ^{de} eeuw bewoond door brandewijnstoker J. Pulinckx. Sinds 1845 brouwerij van H.C. Cauwe-Tayar Bron: Bouwen door de eeuwen heen, dl 12n4. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Gent Kantons Evergem-Lochristi, p. 36 (94-240)
159821	Mechanische prospectie (2012); NK: 15 meter Middeleeuwen: ploegsporen Late middeleeuwen: greppel waarin fragmenten van kogelpot werden gevonden Ouder dan nieuwe tijd: greppels Nieuwe tijd: greppels, waarschijnlijk te interpreteren als een perceelsafbakening, kuilen, recente paalsporen. Derieuw, M e.a. 2012. Archeologisch vooronderzoek Evergem – Droogte. Rapporten All-Archeo bvba 069.
972070	Onbepaalde gebeurtenis; NK: 250 meter Middeleeuwen: 3 ijzeren lepels met figuratieve versiering Bron: Desittere M. 1977, Handelingen Gent 1977, p. 225-235
972535	Onbepaalde gebeurtenis; NK: 150 meter Eerste vermelding in 1379: Omwalde motte, daarna kasteel met neerhof. Bron: Bouwen door de eeuwen heen, dl 12n4. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Gent Kantons Evergem – Lochristi, p.11.
972534	Indicator; NK: 150 meter Late middeleeuwen (eerste vermelding in 1280): circulaire dubbele omgrachten met ten Z ervan voorheen een aansluitende rechthoekige omwalling: vermoedelijk oorspronkelijk

CAI nummer	Omschrijving
	tweeledige mottestructuur met een omwald opper- en neerhof, daarna kasteel Bron: Bouwen door de eeuwen heen, dl 12n4. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Gent Kantons Evergem – Lochristi, p.11.
150262	Opgraving (2009); NK: 15 meter Romeinse tijd: 4 Romeinse brandrestengraven, vermoedelijk veldgraven Volle middeleeuwen: Verschillende woonerven met omgrachting (3 tot 5 hoofdgebouwen elk met bijhorende erfstructuren). De overige interpretaties onder deze datering horen onder deze overkoepelende interpretatie – 3-schepig hoofdgebouw met rechte wanden, 3-schepig met licht gebogen zijden, 3-schepig hoofdgebouw, 3-schepig mogelijk hoofdgebouw, 3-schepig mogelijk hoofdgebouw Volle middeleeuwen: verschillende kuilen (afval, - voorraadkuilen en kuilen met artisanaal karakter), 11 waterputten, waaronder 2 drenkkuilen. Bron: Van De Vijver, M. 2010. Een landelijke nederzetting uit de 12 ^{de} eeuw te Evergem-Ralingen (O.VL.), in: Archaeologia Mediaevalis, jg. 33. Pp. 135-138.
970525	Veldprospectie (1982); NK: 15 meter Romeinse tijd: scherven in prehistorische techniek: prehistorisch of Romeins, reducerend gebakken aardewerk, tegulaefragmenten, bronsfragmenten. Bron: Verlot, M., 1984, Archeologisch onderzoek in de gemeente Evergem: prospectie-analyse-synthese. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
970531	Opgraving; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: lemen vloer, verklaard als schimmelring rond oude mesthoop, ceramiek en rood beschilderd aardewerk. Bron: Verlot, M., 1984, Archeologisch onderzoek in de gemeente Evergem: prospectie-analyse-synthese. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
972075	Veldprospectie (1982); NK: toponiem Midden-romeinse tijd: vondstenconcentratie van aardewerk (romeins of reducerend, terra nigra, gevernist aardewerk, gewoon aardewerk) Bron: Verlot, M., 1984, Archeologisch onderzoek in de gemeente Evergem: prospectie-analyse-synthese. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
972071	Opgraving (1982); NK: 15 meter Paleolithicum : microkling met afgeknotte basis, steker, afslag in Wommersom kwartsiet en afslagen (tussen mesolithicum en laat-neolithicum) ; microlithische spits (mesolithicum); 9 afslagen, 2 microklingen en gebroken schrabber (steentijd tot metaaltijden) Midden-Bronstijd: Ralingen dubbele circulaire structuur; binnengreppel 16 meter doorsnede verstoord door kuilenrijen, buitengreppel 32 meter, houtskool en ceramiek Late ijzertijd: alleenstaande silo, silo met verbrande noten en besmeten aardewerk. Romeinse tijd: brandrestengraven Volle middeleeuwen: Er werd een laag met 11-12 ^{de} eeuws keramiek aangetroffen. Een haard en een leemlaag maken mogelijk deel uit van een gebouw. Bron: o.a. Vanmoerkerke J. 1984, De Metaaltijden, in: VOBOV-info (themanummer Evergem), nr. 15, p.8. & Verlot, M. 1984, De Romeinse bewoning in: VOBOV-info (themanummer Evergem), nr. 15, p.8.
150537	Opgraving (2010); NK: 15 meter <u>Grondsporen</u> Ijzertijd: twee palenzwermen die mogelijk als gebouwplattegronden kunnen geïnterpreteerd worden met meerdere bouwfasen; kuil Midden-Romeinse tijd: verschillende paalsporen, er kunnen 4 gebouwplattegronden onderscheiden worden en 6 bijgebouwen – greppels – waterput en waterkuil (c14-datering:

CAI nummer	Omschrijving
	tussen 65 en 232 – grote kuil met houtskoolresten, verbrande klei en aardewerk, afvalkuilen , mestkuilen Middeleeuwen: combinatie van greppels en paalsporen die erfafbakening vormen; paalsporen en kuilen in de nabijheid van de erfafbakening. Nieuwste tijd: bloemisterij <u>Objecten</u> Steentijd: 9 stenen artefacten (o.a. 3 afslagen en 1 kling) Nieuwste tijd: helm van het Belgische leger. Bron: Bruggeman, J. & Reyns, N.,2010: Archeologische opgraving Evergem – Christoffelweg, Rapporten All-Archeo bvba 011.
972547	Indicator; NK: 250 meter Late middeleeuwen: versterkt kasteel (Kasteel van Evergem) Bouwen door de eeuwen heen, dl 12n4. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Gent Kantons Evergem – Lochristi, 70 (94-240)
972532	Onbepaalde gebeurtenis; NK: 250 meter 16^{de} eeuw: Motte Bron: Bouwen door de eeuwen heen, dl 12n4. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Gent Kantons Evergem – Lochristi, 16 (94-240)

1.2.2.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader



Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 t.a.v. zijn cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal)

Ten noorden van de locatie ligt het goed 'In het Torenken'. oorheen omwald goed z.g. "In het Torenken", in XVIII lusthuis. Begin XIX bewoond door brandewijnstoker J. Pulincx. In 1825 vermeld als "speelgoed genaemt het torreken alnu eene bierbrauwerij". Sinds 1845 brouwerij van H.C. Cauwe-Tayar. Gietijzeren hek tussen twee bakstenen zuilen. Thans grotendeels vernieuwde villa met behoud van het polygonale traptorentje en de eenvoudige geschilderde achtergevel met rechthoekige vensters met persiënnes. Ten noordwesten staat een boerenwoning uit de 18^{de} eeuw. Ten westen van de locatie ligt een kapel die dateert uit het derde kwart van de 19^{de} eeuw.

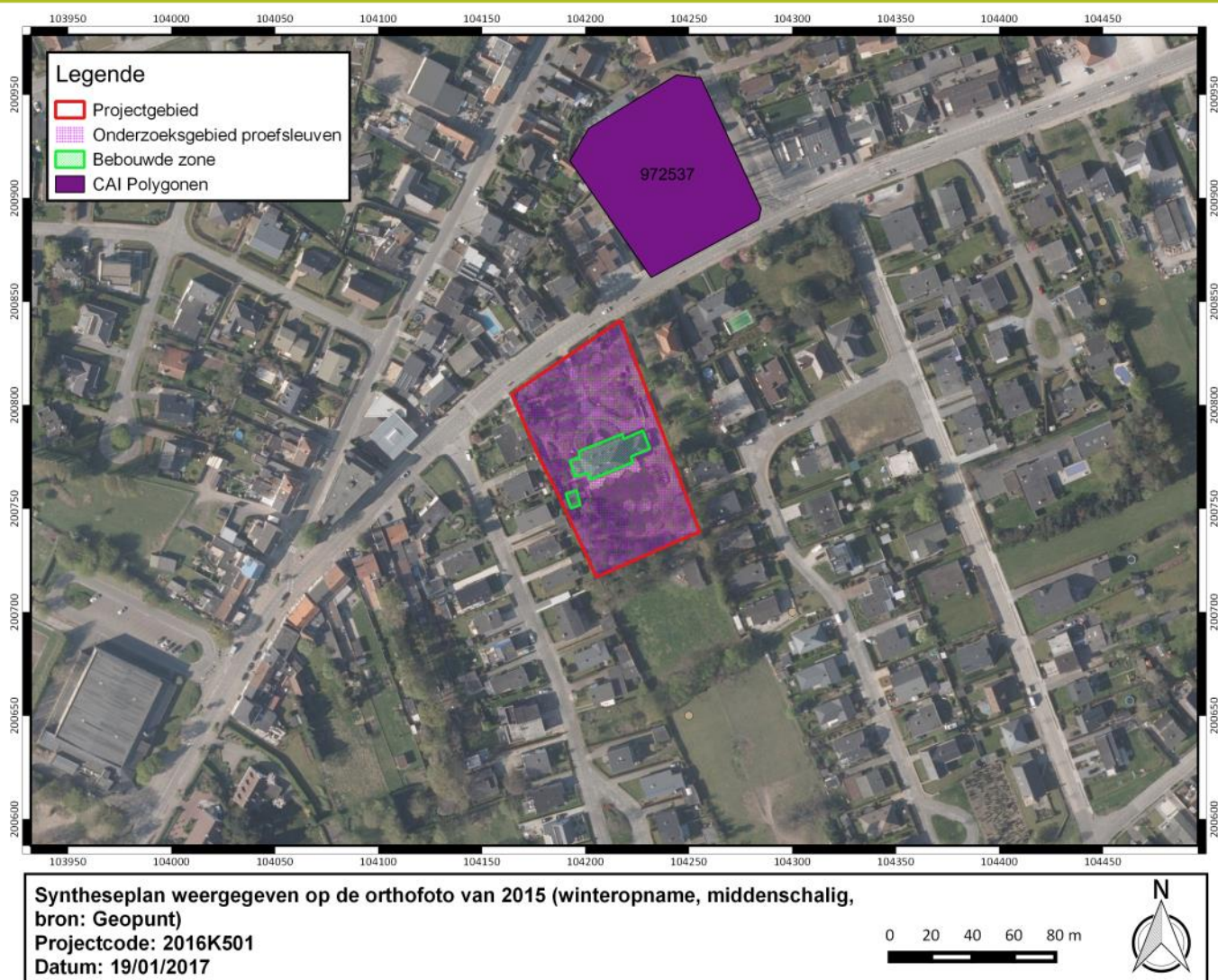
1.3 Conclusie en syntheseplan

De opdrachtgever plant de afbraak van de bestaande bewoning en de constructie van commerciële ruimtes en appartementen aan Elslo, huisnummer 20, te Evergem (Oost-Vlaanderen). Het terrein is ca. 0,6ha groot en wordt momenteel ingenomen door een villa en tuin.

Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei. Cartografisch onderzoek wijst op een hoofdzakelijk ruraal karakter van de planlocatie.

Op het projectgebied zijn geen archeologische sites gekend. In de ruime omgeving zijn meerdere vindplaatsen weergegeven op de Centraal Archeologische Inventaris, uit verschillende perioden.

Op basis van gekende waarden en het aantrekkelijk landschappelijk kader moet uitgegaan worden van een zeker archeologisch potentieel. Omwille van de aard van de geplande werken is het bodemarchief bedreigd en is verder onderzoek aangewezen.



Figuur 23: Syntheseplan

1.3.1 Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek

Cfr. 1.3 conclusie en syntheseplan

1.3.2 Samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek

In het kader van de bouw van commerciële ruimtes en appartementen in Elslo dient een archeologienota opgemaakt te worden. Thans situeert zich op het terrein, dat 0,6 ha groot is, een villa en tuin. Op basis van het bureau-onderzoek moet uitgegaan worden van een zeker archeologisch potentieel binnen de planlocatie. Omwille van de geplande werken is verder onderzoek aangewezen.

Deel 3: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 4: Bijlagen

Projectcode	2016K501
Onderwerp	Elslo Evergem
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	06/12/2016

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	06/12/2016

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Verstoringskaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2015

Plannummer	4
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	06/12/2016

Plannummer	5
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele landschappen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/12/2016

Plannummer	6
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/12/2016

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/12/2016

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/12/2016

Plannummer	9
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosiekaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/12/2016

Plannummer	10
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Digitaal hoogtemodel van Vlaanderen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/12/2016

Plannummer	11
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/12/2016

Plannummer	12
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/12/2016

Plannummer	13
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	14
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Popp-kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	16
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1917

Plannummer	17
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	18
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	19
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2015

Plannummer	21
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	06/12/2016

Plannummer	22
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	cultuurhistoriek
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2015

Plannummer	23
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Syntheseplan
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	19/01/2016